

การบริหารโครงการตามหลักพละ 4*

PROJECT MANAGEMENT ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF BALA 4

จุไรภรณ์ วิจักขณวงศ์

Churaiporn Wijackanawong

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: chuqads@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารโครงการตามหลักพละ 4 หรือการบริหารโครงการตามหลักคุณธรรมทั้ง 4 ประการ ซึ่งช่วยให้นักบริหารโครงการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินการได้ดังนี้ 1. ปัญญาพละ ดำเนินการได้โดย ผู้บริหารต้องมีความฉลาดรอบรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองการณ์ไกล มีโยนิโสมนสิการ มีกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานที่ดี เป็นคนใฝ่ศึกษาปฏิบัติฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ 2. วิริยพละ ดำเนินการได้โดย ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน ตั้งอยู่ในความเพียร ความขยันขันแข็ง ความไม่ย่อท้อในหน้าที่การงานของตน ไม่เกียจคร้าน โครงการก็ต้องมีรางวัลหรือแรงจูงใจให้กับผู้ที่มีความเพียรพยายามด้วย 3. อนุวัชพละ โดยผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานมีความประพฤติและหน้าที่การงานสุจริต ไม่มีข้อบกพร่องเสียหาย การบริหารโครงการตามหลักนี้คือ การกระทำในสิ่งที่ดีที่เป็นมงคล ได้แก่ ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดจารีตประเพณี ไม่ผิดศีล และไม่ผิดธรรม 4. สังคหพละ การบริหารโครงการตามหลักนี้จะเป็นกำลังในการสร้างสังคมให้เข้มแข็ง มีความสามัคคี โดยผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความตั้งใจในการให้ทาน การให้สิ่งของ ทุนทรัพย์ และคำแนะนำอย่างกัลยาณมิตร การพูดจาด้วยความไพเราะ เป็นประโยชน์ ไม่สร้างความแตกแยก ทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือเพื่อนร่วมงาน การวางตัวถูกกาลเทศะ วางตนสม่ำเสมอ และผู้นำจะต้องมีหลักพรหมวิหารธรรมประจำใจด้วย

คำสำคัญ: การบริหาร; โครงการ; หลักพละ 4

Abstract

This article studies project management according to the principles of Bala 4 or project management according to the four principles that help project managers perform their duties effectively. It can be done as follows:

*Received September 24, 2022; Revised September 15, 2023; Accepted September 18, 2023

1. executives can perform Panya Bala must have intelligence, competence, creativity, foresight, and Yonisomanasikara to have an excellent operational strategy by being a person who is constantly pursuing his practice. 2. executives and operators can carry out Viriya Bala with perseverance, diligence, and indifference in their work duties, not laziness. Projects must also have rewards or incentives for those who are diligent. 3. Anavajja Bala, where executives and workers have honest behaviour and duties. No damage Project management, according to this principle, is doing excellent and auspicious things, such as not breaking the law, not breaking the customs, not breaking morality, and not breaking the law. 4. Sangkaha Bala, Project management, according to this principle, will be the power to build a strong society. Unity by the executives and operators must intend to give alms, things, money, and advice like a friend. Speech with good humour is helpful and does not create divisions, making oneself useful to others or colleagues. Posing at the right time and being consistent, the leader must have the principles of Brahmavihara in mind.

Keyword: Management; Project; Principles of Bala 4

บทนำ

โครงการเป็นแผนงานที่จัดทำขึ้นอย่างมีระบบ โดยประกอบด้วยกิจกรรมย่อยหลายกิจกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงาน และคาดหวังที่จะได้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า แผนงานนี้จะต้องมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดในการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีพื้นที่ในการดำเนินงานเพื่อให้บริการและสนองความต้องการของกลุ่มบุคคลในพื้นที่นั้น และมีบุคคลหรือหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินงาน (ประชุม รอดประเสริฐ, 2529) อีกนัยหนึ่งโครงการเป็นการดำเนินงานด้วยความพยายามอย่างมากเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งภายในระยะเวลาที่กำหนดและภายใต้กรอบของวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของโครงการเกี่ยวข้องกับคุณภาพต้นทุนและเวลาในการดำเนินงานโครงการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสามด้านต้องเกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติงานในทุกส่วนขององค์กร และเป็นการบริหารจัดการข้ามอำนาจหน้าที่ขององค์กรโครงการลักษณะนี้ทำให้การดำเนินงานโครงการแตกต่างจากการบริหารงานทั่วไป (Turner, 1993)

เมื่อมีโครงการแล้วสิ่งสำคัญต่อมาคือ “การบริหารโครงการ” ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ในหน้าที่ของผู้บริหารได้แก่ การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์กร การ

จัดคนเข้าทำงาน การอำนวยความสะดวกและการควบคุม รวมทั้งทักษะเครื่องมือและเทคนิคในการทำกิจกรรมของโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ภายใต้ข้อจำกัดในด้านเวลา งบประมาณ และลักษณะเฉพาะของผลงาน และมีเป้าหมายในการบริหารโครงการ โดยการบริหารโครงการ เริ่มต้นตั้งแต่สมัยโบราณ และพัฒนามาจนถึงปัจจุบันโดยพัฒนานั้นก็ได้มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยทำให้โครงการประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะโครงการระดับประเทศ การบริหารมีความสำคัญและอยู่ภายใต้ข้อจำกัด และมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของงาน ซึ่งโครงการนั้นมีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่

สำหรับพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่อธิบายถึงการบริหารโครงการ ซึ่งได้แก่หลักพละ 4 คือ ธรรมเพื่อการบริหาร ซึ่งวิธีบริหารงานที่ดี คือ ธรรมาธิปไตยที่ใช้ทั้งพระเดชและพระคุณ ซึ่งทำให้ได้ทั้งน้ำใจคนและผลของงาน นักบริหารแบบธรรมาธิปไตยยึดธรรมเป็นหลักในการบริหาร มีธรรมที่เรียกว่า พละ 4 ประการ อันเป็นกำลังในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จด้วยความมั่นใจและปลอดภัย นอกจากนี้ พละ 4 ยังเป็นธรรมอันเป็นกำลัง ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่หวั่นต่อภัยทุกอย่าง (Strength Force Power) พละ 4 หรือกำลังทั้ง 4 ประการนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลทั้งการเป็นคนฉลาด เป็นคนขยัน เป็นสุจริตชน เป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี (อง.จตุก. (ไทย) 21/154/215.)

จากความสำคัญที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นจึงศึกษาเกี่ยวกับการบริหารโครงการตามหลักพละ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีความทันสมัยสามารถนำมาบูรณาการในการบริหารงานบริหารโครงการในปัจจุบัน เพราะการบริหารโครงการหากขาดหลักธรรมแล้ว อาจทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างทั้งการทุจริต คอร์รัปชัน ทำให้เกิดความเสียหายแก่โครงการได้ ผลจากการศึกษาจะสามารถนำไปใช้ในการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่างๆ ได้ต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับโครงการ

ความหมายของโครงการ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของโครงการไว้ดังนี้ คำจำกัดความของ “โครงการ” คือ “กิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรเพื่อหวังผลประโยชน์ตอบแทน กิจกรรมหรืองานดังกล่าวจะต้องเป็นหน่วยอิสระหน่วยหนึ่งที่สามารถวิเคราะห์วางแผน และนำไปปฏิบัติพร้อมทั้งมีลักษณะแจ้งชัดถึงจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของการดำเนินงาน โครงการจึงเกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร และแผนปฏิบัติอย่างมีระเบียบซึ่งแสดงให้เห็นถึงแหล่งที่ตั้งของโครงการ ช่วงระยะเวลาของโครงการ การ

ผลิต การลงทุน ผลตอบแทน และรวมตลอดถึงการจัดรูปองค์การและการบริหารโครงการ” (ประสิทธิ์ คงยงศิริ, 2527)

โครงการ เป็นแผนงานที่จัดทำขึ้นอย่างมีระบบ โดยประกอบด้วยกิจกรรมย่อย หลายกิจกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงาน และคาดหวังที่จะได้ผลตอบแทนอย่าง คุ่มค่า แผนงานนี้จะต้องมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดในการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีพื้นที่ในการดำเนินงานเพื่อให้บริการและสนองความต้องการของกลุ่มบุคคลในพื้นที่นั้น และมีบุคคลหรือหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินงาน (ประชุม รอดประเสริฐ, 2529)

โครงการ หมายถึง การดำเนินงานด้วยความพยายามอย่างมากเพื่อก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งภายในระยะเวลาที่กำหนดและภายใต้กรอบของ วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของโครงการเกี่ยวข้องกับคุณภาพต้นทุนและเวลาในการ ดำเนินงานโครงการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสามด้านต้องเกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติงานในทุก ส่วนขององค์การ และเป็นการบริหารจัดการข้ามอำนาจหน้าที่ขององค์การโครงการ ลักษณะนี้ทำให้การดำเนินงานโครงการแตกต่างจากการบริหารงานทั่วไป (Turner, 1993)

ลักษณะของโครงการ

ลักษณะของโครงการนั้นจะต้องมีจุดมุ่งหมายเฉพาะหนึ่งจุดมุ่งหมาย เป็นการ ปฏิบัติงานชั่วคราวมีระยะเวลาดำเนินการ และระยะเวลาสิ้นสุด ต้องการทรัพยากรหลาย ประเภท ควรที่จะมีผู้สนับสนุนงบประมาณหรือมีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องคาดการณ์ในเรื่องที่ไม่ แน่นนอนว่าจะเกิดขึ้น ลักษณะของโครงการแบ่งออกเป็น 6 ประเภทใหญ่ ได้แก่

1. แบ่งตามลักษณะของสถานการณ์ที่จะเผชิญ ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1 โครงการปรับปรุงงาน (Improvement Project) เป็นการปรับปรุงแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร

1.2 โครงการนวัตกรรม (Innovative Project) เป็นโครงการที่มุ่งเสนอ ความคิดใหม่ ๆ ในการทำงานขององค์กร

1.3 โครงการวิจัยและพัฒนา (Research and Development Project) เป็น โครงการนำร่อง ทดลอง เพื่อนำผลที่ได้เป็นพัฒนากิจกรรมในด้านต่างๆ ให้เกิดการพัฒนา

2. แบ่งตามขนาดของโครงการ ได้แก่ โครงการขนาดเล็ก ได้แก่ โครงการของ โรงเรียน และขนาดใหญ่ ได้แก่ โครงการระดับประเทศ

3. แบ่งตามระยะเวลาของโครงการ ได้แก่ โครงการระยะสั้น คือ 1 ปี และระยะ ยาว คือ 5 ปี

4. แบ่งตามโครงการเดิมและโครงการใหม่ ได้แก่ โครงการเดิม หรือโครงการ ต่อเนื่อง และโครงการใหม่

5. แบ่งตามระดับการบริหาร ได้แก่ โครงการของหน่วยงานระดับนโยบาย ระดับกลางและระดับปฏิบัติ

6. แบ่งตามแผนงาน ได้แก่ โครงการของแผนงานต่างๆ ตามภารกิจ เช่น แผนงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

และความแตกต่างระหว่างโครงการและงานประจำมี 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นลักษณะงานเป็นเอกเทศ หรืองานเฉพาะ เป็นผลผลิตหรือบริการที่เป็นผลงานของโครงการมีความแตกต่างในบางด้านจากผลผลิตหรือบริการต่าง ๆ ประการที่สอง เป็นการดำเนินงานชั่วคราว โครงการทุกโครงการมีระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่แน่นอน (ปริญญ์ ปรียากร, 2542)

สรุปได้ว่า โครงการ หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่สัมพันธ์กัน และจัดทำเป็นพิเศษ อย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างฉลาดที่สุดในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ อันได้แก่ผลประโยชน์ตอบแทนหรือผลได้อย่างใดอย่างหนึ่งในอนาคต กิจกรรมดังกล่าวต้องมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด

แนวคิดของการบริหารโครงการ

แนวคิดในการบริหารโครงการ

แนวคิดในการบริหารโครงการนั้นเป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ในหน้าที่ของผู้บริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการและการควบคุม รวมทั้ง ทักษะเครื่องมือและเทคนิคในการทำกิจกรรมของโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดภายใต้ข้อจำกัดในด้านเวลา งบประมาณและลักษณะเฉพาะของผลงาน และมีเป้าหมายในการบริหารโครงการ และการบริหารโครงการก็มีความแตกต่างกันอยู่ 3 ประการ คือ

1. ขอบเขต เป็นสิ่งที่โครงการต้องการที่จะประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่มีลักษณะเฉพาะ

2. เวลา เป็นเวลาที่เกี่ยวข้องกับตารางการปฏิบัติงาน

3. ค่าใช้จ่าย เป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ

ทั้งหมดนี้ต้องให้ความสำคัญ และต้องมองในทั้ง 3 เรื่องนี้ให้เข้าใจ แจ่มแจ้ง ซึ่งเรียกว่า ข้อบังคับ 3 ประการของการบริหารโครงการ

ความสำคัญของการบริหารโครงการ

ความสำคัญของการบริหารโครงการ มีความสำคัญอยู่ 6 ประการ ได้แก่

1. เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การบริหารนำไปสู่การปฏิบัติและได้รับการพัฒนา ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย

2. ช่วยให้การควบคุมเรื่องทรัพยากร เวลา งบประมาณ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ช่วยให้การประสานงานเป็นไปด้วยความราบรื่น ไม่แก้ปัญหาค้าง

4. ช่วยให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจในการทำงาน

5. ช่วยให้คุณภาพการศึกษาสูงขึ้น

6. ช่วยให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในทางบวก และคุณภาพของประชาชนเจริญก้าวหน้า

วิวัฒนาการของการบริหารโครงการ

วิวัฒนาการของการบริหารโครงการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1. การบริหารโครงการแบบเฉพาะกิจ (Ad Hoc Project Management) เป็นการตั้งคณะทำงานขึ้นมาเฉพาะกิจ ให้ทำโครงการใดโครงการหนึ่ง อาจเป็นโครงการที่ต้องการผลงาน หรือต้องการควบคุมการทำงานให้สำเร็จ ซึ่งผู้ทำงานนั้นอาจต้องทำงานในฝ่ายและโครงการ และจะต้องบริหารจัดการการทำงานให้ดีเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้น

2. การบริหารโครงการอย่างมีแบบแผน (Formal Project Management) เป็นระยะที่ต้องให้ความสนใจ ต้องฝึกอบรมให้รู้แนวคิดวิธีการปฏิบัติงาน และในการทำโครงการ ผู้บริหารยังไม่มีบทบาทในการบริหารจัดการมากนัก โครงการต่างๆจึงไม่สอดคล้องกัน

3. การบริหารโครงการอย่างเต็มรูปแบบ (Project – Driven Organization) เป็นระยะการบริหารโครงการขององค์การที่ขับเคลื่อนด้วยโครงการ ผู้บริหารระดับสูงขององค์การจะต้องมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์การ จัดลำดับความสำคัญให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์มีระบบติดตาม ประเมินผล ตรวจสอบผลงานโครงการ ให้ความสำคัญและตระหนักในคุณค่าของผู้บริหารโครงการมากขึ้น มีระบบเพิ่มแรงจูงใจให้ผู้บริหารโครงการและผู้ร่วมทีมงานทุ่มเทความพยายามให้กับโครงการอย่างเต็มที่

การบริหารโครงการ เริ่มต้นตั้งแต่สมัยโบราณ และพัฒนามาจนถึงปัจจุบันโดยการพัฒนาขึ้นก็ได้มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยทำให้โครงการประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะโครงการระดับประเทศ การบริหารมีความสำคัญและอยู่ภายใต้ข้อจำกัด และมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของงาน โครงการนั้นมีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ มีข้อบังคับเอาไว้ 3 ประการคือ ขอบข่าย เวลา และค่าใช้จ่าย ส่วนระยะเวลาในการพัฒนาโครงการนั้นมีอยู่ 3 ระยะ คือ ระยะการบริหารโครงการแบบเฉพาะกิจ การบริหารโครงการอย่างมีแบบแผน และการบริหารโครงการอย่างเต็มรูปแบบ (รัตนา สายคณิต, 2546)

ดังนั้น คำว่า “การบริหารโครงการ” (Project management) หมายถึง กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมด้วยวิธีการใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากการบริหารงานประจำ/การบริหารทั่วไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ภายใต้กรอบด้านงบประมาณและเวลา วัตถุประสงค์ที่กำหนดอาจจะเป็นผลได้ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพหรือทั้งสองอย่าง ซึ่งการบริหารโครงการที่ดี มีความพร้อม มีการบริหารจัดการที่ดี จึงจะทำให้โครงการนั้นประสบผลสำเร็จ

การบริหารโครงการตามหลักพละ 4

หลักพละ 4 คือ ธรรมเพื่อการบริหาร ซึ่งวิธีบริหารงานที่ดี คือ ธรรมาธิปไตยที่ใช้ทั้งพระเดชและพระคุณ ซึ่งทำให้ได้ทั้งน้ำใจคนและผลของงาน นักบริหารแบบธรรมาธิปไตยยึดธรรมเป็นหลักในการบริหาร มีธรรมที่เรียกว่า พละ 4 ประการ

พละ 4 หมายถึง หลักธรรม 4 ประการที่เป็นกำลังในการดำเนินชีวิตให้ ประสบความสำเร็จด้วยความมั่นใจและปลอดภัยนอกจากนี้พละ 4 ยังเป็นธรรมอันเป็นกำลัง, ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่หวั่นต่อภัยทุกอย่าง (Strength Force Power) พละ 4 หรือกำลังทั้ง 4 ประการนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลทั้งการ เป็นคนฉลาด เป็นคนขยัน เป็นสุจริตชน เป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ซึ่งทุกข้อล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น ขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ต้องครบเครื่องจึงจะทำให้เกิด ผลงานตามต้องการได้ ซึ่งหมวดธรรม พละ 4 (อง.จตุก. (ไทย) 21/154/215.) นี้แบ่งออกเป็น

ปัญญาพละ (กำลังปัญญา)

ปัญญาพละ (กำลังปัญญา) คือ กำลังแห่งองค์ความรู้ ความรอบรู้หรือความฉลาดหรืออีกนัยหนึ่งหมายถึง การที่รู้มากกว่าที่เห็น มีความเข้าใจมากกว่าที่ได้ยิน

ปัญญาพละนี้ ยังมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ 3 เรื่องด้วยกัน คือ รู้เรื่องตน รู้เรื่องคน รู้เรื่องงาน นับเป็นปัจจัยแรกที่สำคัญยิ่ง เพราะหากขาดกำลังแห่งสัมมาปัญญาแล้ว คงไม่สามารถทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ เพราะปัจจุบันสภาพแวดล้อม การแข่งขัน ปัจจัยภายนอกต่างๆ ล้วนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งในระดับท้องถิ่น ถึงระดับโลก การพัฒนา ปัญญาพละตามแนวทางเชิงพุทธ ได้กำหนดแนวทาง ขั้นตอนหรือวงจรการพัฒนาไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ (อง.จตุก. (ไทย) 21/154/215.) 1. สุตมยปัญญา คือ ปัญญาที่ได้จากการรับฟัง การอ่าน รับรู้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ 2. จินตามยปัญญา คือ ปัญญาที่ได้จากการนำคำพูด ข้อมูล มาคิดวิเคราะห์ไตร่ตรอง 3. ภวานามยปัญญา คือ ปัญญาที่ได้จากการปฏิบัติ ประสบการณ์ที่ได้จากการลงมือทำ

ดังนั้น ปัญญาพล คือ เป็นปัญญาทางโลกและทางธรรม โดยปัญญาทางโลกนั้นจะเน้นไปในเรื่องของความฉลาดรอบรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองการณ์ไกล มีโยนิโสมนสิการ คือ วิธีการไตร่ตรองใคร่ครวญอย่างพินิจพิเคราะห์ความสามารถในการวินิจฉัยสั่งการ การบริหารงาน การบริหารบริวารผู้ใต้บังคับบัญชาคนมีปัญญาพลจะมีกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานที่ดี การที่จะเป็นผู้ที่มีปัญญาความฉลาดรอบรู้ได้นั้น ต้องเป็นคนใฝ่ศึกษาปฏิบัติฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ

วิริยพล (กำลังความเพียร)

วิริยพล (กำลังความเพียร) ความเพียรพยายามที่เป็นพลัง ซึ่งพลังนั้นจะทำให้บุคคลไปสู่จุดมุ่งหมาย โดยความเพียรนั้นต้องเป็นความเพียรชอบ คือ ความเพียรพยายามไม่ให้เกิดความชั่ว ความเพียรพยายามที่จะละความชั่ว ความเพียรพยายามที่จะสร้างคุณดีและความเพียรพยายามที่จะรักษาคุณดีและความเพียรพยายามที่จะสร้างคุณดีเพิ่มขึ้น หรือในระดับของการปฏิบัติธรรม วิริยพลนี้ก็คือ “สัมมาวายามะ” หนึ่งในมรรคมีองค์ 8 อันประกอบด้วย (อง.จตุก. (ไทย) 21/154/215.) 1. การละสายความชั่ว หรืออกุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้ตกไปโดยเร็ว ไม่เพเลียดเพลินกับความโกรธนั้น เช่น ไม่มัวแต่ย่ำคิดย่ำค้นหาโอกาสเอาคืน ให้รีบแก้ไขความผิดชั่วเช่นนั้นออกจากใจให้ได้โดยเร็ว 2. การป้องกันความชั่วที่ยังไม่เกิดขึ้น คือ ความพยายามหลีกเลี่ยงกับเหตุใกล้ที่จะทำให้ใจตกไปในทางอกุศล หากสถานการณ์ใดที่รู้ว่าจะยั่วให้เกิดอกุศลได้ก็ต้องป้องกันตั้งแต่ยังไม่เกิด 3. การทำกุศลที่ยังไม่เกิดให้มีขึ้น คือ ความพยายามสร้างคุณดี หาโอกาสในการสั่งสมบุญ ทำทานช่วยเหลือผู้อื่น 4. การรักษาความดีนั้นให้คงอยู่และเจริญขึ้น คือ การไม่ประมาทในกุศลธรรมแม้เล็กน้อยความดีที่มีอยู่ก็หมั่นพยายามที่จะทำให้มากขึ้น หรือขยายผลของความดีนั้นไปให้กว้างขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

นอกจากนั้น วิริยพล หมายถึง กำลังแห่งความเพียรหรือความขยัน มีกำลังใจที่เข้มแข็ง กล้าตัดสินใจกล้าได้กล้าเสีย ไม่กลัวความยากลำบาก ไม่ย่อถอยต่อปัญหาและอุปสรรคใดๆ มีความบากบั่นพากเพียรเป็นนิจ ความพากเพียรหรือความขยันที่เกี่ยวข้องกับวิริยพล มีดังนี้ 1. สสังขาริกวิริย คือ ความขยันที่ต้องอาศัยคนอื่นให้มาปลุกใจหรือมีสถานการณ์บีบบังคับถ้าไม่มีใครบังคับก็หมดกำลังใจที่จะปฏิบัติงานต่อไปได้ 2. อสังขาริกวิริย คือ ความขยันที่เกิดจากการปลุกใจตนเองแม้คนอื่นจะหมดกำลังใจ ล้มเลิกการปฏิบัติงานไปแล้ว แต่คนที่ปลุกใจตนเองได้จะลุกขึ้นสู้ต่อไป ผู้คนมีหน้าที่ต้องนำบุคคลอื่นให้ดำเนินงานไปตามปกติ จึงต้องมีความขยันแบบ “อสังขาริกวิริย” ไม่ยอมแพ้อะไรง่าย ๆ เมื่อเผชิญอุปสรรคจะต้องปลุกใจตนเองและปลุกระดมคนอื่นให้ปฏิบัติงานต่อไป ถ้าหวั่นหวายยอมแพ้คนเดียว องค์การทั้งหมดก็ล่มสลายได้ ผู้นำที่ยิ่งใหญ่และประสบผลสำเร็จเมื่อถึงคราวล้มก็ต้องล้มแต่ล้มแล้วต้องลุกขึ้นสู้ให้ได้เอาเหตุการณ์ที่ผ่านมาเป็นบทเรียนในการ

แก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป ต้องมีความเพียรเป็นเลิศเพื่อบรรลุเป้าหมาย (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

ดังนั้น วิริยะพละ คือ ความเพียร ความขยันหมั่นเพียร ความขยันขันแข็ง ความไม่ย่อท้อในหน้าที่การงานของตนไม่เกียจคร้าน ข้อนี้เป็นที่น่าสังเกตอีกข้อว่าก็ตรงกับองค์ประกอบคุณธรรมที่เป็นฐานคู่กับความรู้ในหลักของความซื่อสัตย์ ความซื่อตรงสุจริต แต่ยังมีมุ่งไปในเรื่องของความอดทน อดกลั้น คือ อดทนที่จะรอคอยความสำเร็จ มุ่งสร้างเหตุและรอที่จะให้ผลเกิดขึ้นตามปัจจัยนั้นได้ ไม่ด่วนอยากได้แต่ผลโดยไม่ประกอบเหตุให้สุกงอมอันนำมาซึ่งปัญหาการทุจริต คอร์รัปชั่นที่ฝังรากลึกในสังคมไทยนั่นเอง

อนวัชขพละ (กำลังสุจริต หรือ กำลังความบริสุทธิ์)

อนวัชขพละ (กำลังสุจริต หรือ กำลังความบริสุทธิ์) ตามศัพท์นั้นแปลว่า กำลังการกระทำที่ไม่มีโทษ คือ กายกรรม วจีกรรม มโนกรรมบริสุทธิ์ เช่นมีความประพฤติและหน้าที่การงานสุจริต ไม่มีข้อบกพร่องเสียหาย พุทฺธจริย มีเหตุผล มุ่งดี ไม่รู้รานให้ร้ายใคร ทำการด้วยเจตนาบริสุทธิ์ อริยสาวกในธรรมวินัยนี้เป็นผู้ประกอบด้วยกายกรรมที่ไม่มีโทษ วจีกรรมที่ไม่มีโทษ มโนกรรมที่ไม่มีโทษ การกระทำที่ไม่มีโทษเป็นกำลัง คือ ทำในสิ่งที่ดีที่เป็นมงคล ผู้กระทำจะเกิดความเจริญก้าวหน้า โดยหลักเกณฑ์การพิจารณาว่า การกระทำใดเป็นอนวัชขพละ ได้แก่ 1. ไม่ผิดกฎหมาย 2. ไม่ผิดจารีตประเพณี 3. ไม่ผิดศีล และ 4. ไม่ผิดธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

อนวัชขพละ หมายถึง กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือข้อเสียหามีความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่การงานไม่ประพฤติปฏิบัติไปในทางเสื่อมเสียละเว้นอบายมุขทั้ง 6 การประพฤติปฏิบัติที่จะทำให้อนวัชขพละสมบูรณ์ มีดังนี้ 1. การประพฤติตามหลักเบญจศีล คือ การรักษาศีล 5 ทั้งกาย วาจาและจิตใจ อย่างเนื่องนิจ ประกอบด้วย ศีลข้อที่ 1 ไม่ฆ่าสัตว์หรือใช้ให้ผู้อื่นฆ่า ศีลข้อที่ 2 ไม่ขโมยหรือลักทรัพย์ของผู้อื่น ศีลข้อที่ 3 ไม่ประพฤติผิดในกามล่วงละเมิดคู่สามีภรรยาของบุคคลอื่น ศีลข้อที่ 4 ไม่กล่าว ความเท็จ พุทฺธโกหก พุทฺธเพ้อเจ้อ พุทฺธไร้สาระ ศีลข้อที่ 5 ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ หรือของมึนเมา 2. ละเว้นอบายมุข อบายมุขทั้ง 6 ทำให้ชีวิตของบุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้องไปสู่หนทางแห่ง ความเสื่อมและอาจทำให้บุคคลผู้นั้นต้องทุจริตต่อหน้าที่การงาน อบายมุขทั้ง 6 ตามที่กล่าวมี อบายมุข 1. การดื่มสุรา อบายมุข 2. การท่องเที่ยวยามวิกาล อบายมุข 3. การดูการละเล่นที่ผิด ศีลธรรมอันดี อบายมุข 4. การคบคนชั่ว คบโจร อบายมุข 5. การเล่นเกมพนัน อบายมุข 6. การเกียจ คร้านประกอบอาชีพการงาน (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

ดังนั้น อนวัชขพละ คือ การรู้ถูกผิด ดีชอบ ชั่วดี การรู้ว่ามีใช้การรู้ว่าอะไรแปลว่าอะไร หรือสิ่งดีถูกผิดตามกฎหมายเท่านั้น แต่เป็นความรู้ที่สามารถขังนำหนักของทางเลือกที่ขัดแย้งกันได้อย่างเหมาะสม เช่นบางเรื่องเป็นเรื่องผิดศีลธรรมแต่ถูกกฎหมาย บางเรื่อง

ผิดกฎหมายแต่ถูกค่านิยมของสังคม ฯลฯ อนุวัชชพละคือปัญญาที่สามารถแยกแยะตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง มีความกล้าที่จะกระทำในสิ่งถูกต้องแม้รอบตัวจะไม่เห็นด้วย

สังคหพละ (กำลังการสงเคราะห์)

สังคหพละ หมายถึง กำลังแห่งการสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นธรรมที่สำคัญสำหรับนักบริหารที่อาศัยคนอื่นปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จ ผู้นำหรือนักบริหารสามารถผูกใจเพื่อน ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ได้ ต้องมีสังคหวัตถุ 4 ประการ คือ

1. ทาน การแบ่งปัน การให้ ซึ่งประกอบได้ด้วยทาน 3 แบบ ได้แก่ อามิสทาน คือ การให้สิ่งของ ทุนทรัพย์ วิทยาทานหรือธรรมทาน คือ การให้คำแนะนำสั่งสอน บอกวิธีการปฏิบัติงานให้ได้ผล การสนับสนุนทางด้านการศึกษาการพัฒนามนุษย์อภัยทาน คือ การให้อภัยเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน หรือการล่วงเกินซึ่งกันและกัน
2. ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน ผูกจิตใจคนด้วยคำพูดอ่อนหวาน
3. อัตถจริยา การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น หรือการสงเคราะห์ต่อผู้ใต้บัญชา หรือเพื่อนร่วมงาน
4. สมานัตตา การวางตัวถูกกาลเทศะ วางตนสม่ำเสมอไม่เปลี่ยนแปลง ในการที่จะทำให้ผู้นำหรือผู้บริหารประพฤติตามหลักสังคหวัตถุได้อย่างจริงใจ ผู้นำจะต้องมีหลักพรหมวิหารธรรมประจำใจด้วยหลักธรรม 4 ข้อ คือ เมตตา ความรัก ความหวังดีที่ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มองแต่ส่วนดีของเพื่อนร่วมงาน ให้มองข้ามในส่วนเสียและให้อภัย กรุณา ความสงสารเห็นใจ ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ เมื่อเห็นผู้ร่วมงานประสบความลำบาก คิดหาทางช่วยเหลือให้เขารอดพ้นจากความยากลำบากมูทิตา ความรู้สึกลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุข มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ไม่มี จิตใจริษยาผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา อุเบกขา ความรู้สึกลวางเฉยเป็นกลาง มีความยุติธรรม ไม่มีอคติลำเอียง (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

ดังนั้นสังคหพละ คือ กำลังในการสร้างสังคมให้เข้มแข็ง สามัคคี หรือก็คือ สังคหวัตถุ 4 แต่มองในด้านของการเป็นกำลัง การสะสมพละที่จะค่อย ๆ กลืนทั้ง 4 ข้อย่อยนี้เข้าเป็นเนื้อเดียว จากที่ต้องมีความตั้งใจในการให้ทาน ในการพูดสมานฉันท์ในการบำเพ็ญประโยชน์และในการรู้หน้าที่ ทั้งหมดจะค่อย ๆ รวมเป็นหนึ่งดังคำสมัยใหม่ที่นิยมคือการบูรณาการเข้าด้วยกัน จะไม่มีเส้นแบ่งแยกระหว่างการใช้ชีวิตกับการให้ทาน ช่วยเหลือผู้อื่น เพราะสิ่งเหล่านี้ได้หลอมรวมเข้าเป็นหน้าที่ในตัวของผู้ปฏิบัติไปแล้ว ทั้งนี้มิได้ขึ้นอยู่กับตำแหน่ง หน้าที่แต่อย่างใด แต่ผู้ที่มีสังคหพละมากจะรู้ด้วยตนเองว่าไม่ว่าตนจะทำอะไรอยู่ ก็เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นได้เสมอ

สรุป

การบริหารโครงการตามหลักพละ 4 หรือการบริหารโครงการตามหลักคุณธรรมทั้ง 4 ประการ ซึ่งช่วยให้นักบริหารโครงการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นักบริหารจะสามารถวางแผน จัดองค์การ แต่งตั้งบุคลากร อำนาจการ และควบคุมได้ดีต้องมีความฉลาด ขยัน สุจริตและมนุษยสัมพันธ์ ยังมีคุณธรรมทั้ง 4 ข้อ มากขึ้นเท่าใด ยิ่งทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นการบริหารโครงการตามหลักพละ 4 ดำเนินการได้ดังนี้

1. การบริหารโครงการตามหลักปัญญาพละ (กำลังปัญญา) ดำเนินการได้โดยผู้บริหารต้องมีความฉลาดรอบรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองการณ์ไกล มีโยนิโสมนสิการ คือ วิธีการไตร่ตรองใคร่ครวญอย่างพินิจพิเคราะห์ มีความสามารถในการวินิจฉัยสั่งการ มีความสามารถการบริหารงาน การบริหารบริวาร ผู้ใต้บังคับบัญชา มีกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานที่ดี และต้องเป็นคนใฝ่ศึกษาปฏิบัติฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ

2. การบริหารโครงการตามหลักวิริยพละ (กำลังความเพียร) ดำเนินการได้โดยผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน ตั้งอยู่ในความเพียร ความขยันขันแข็ง ความไม่ย่อท้อในหน้าที่การงานของตน ไม่เกียจคร้าน โครงการก็ต้องมีรางวัลหรือแรงจูงใจให้กับผู้ที่มีความเพียรพยายามด้วย

3. การบริหารโครงการตามหลักอนวัชพละ (กำลังสุจริต หรือ กำลังความบริสุทธิ์) ข้อนี้สำคัญเป็นอย่างมาก เพราะอนวัชพละ คือ กำลังการกระทำที่ไม่มีโทษ คือ กายกรรม วาจากรรม มโนกรรมบริสุทธิ์ คือผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานมีความประพฤติและหน้าที่การงานสุจริต ไม่มีข้อบกพร่องเสียหาย พุดจริง มีเหตุผล มุ่งดี ไม่รู้กรานให้ร้ายใคร ทำการด้วยเจตนาบริสุทธิ์ ดังนั้นในการบริหารโครงการตามหลักนี้คือ การกระทำในสิ่งที่ดีที่เป็นมงคล ได้แก่ 1. ไม่ผิดกฎหมาย 2. ไม่ผิดจารีตประเพณี 3. ไม่ผิดศีล และ 4. ไม่ผิดธรรม

4. การบริหารโครงการตามหลักสังคหพละ (กำลังการสงเคราะห์) การบริหารโครงการตามหลักนี้จะเป็นกำลังในการสร้างสังคมให้เข้มแข็ง มีความสามัคคี โดยผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความตั้งใจในการให้ทาน การให้สิ่งของ ทุนทรัพย์ และคำแนะนำอย่างกลยาณมิตร การพูดจาด้วยความไพเราะ เป็นประโยชน์ ไม่สร้างความแตกแยก ทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือเพื่อนร่วมงาน การวางตัวถูกกาลเทศะ วางตนสม่ำเสมอ และผู้นำจะต้องมีหลักพรหมวิหารธรรมประจำใจด้วย

เอกสารอ้างอิง

ปกรณ ปรียากร. (2538). *ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา*.

กรุงเทพฯ: สามเจริญพานิช.

- ประชุม รอดประเสริฐ. (2529). *การบริหารโครงการ*. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ประสิทธิ์ คงยิ่งศิริ. (2527). *การวิเคราะห์และประเมินโครงการ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธการบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.ปริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตนา สายคณิต. (2546). *เศรษฐศาสตร์การจัดการคณะเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Turner, J.R. (1993). *The Handbook of Project-based Management: Improving the Processes for Achieving Strategic Objectives*. London: McGraw-Hill Co.